

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО
І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

ВИПРИЦЬКИЙ А. О.,
магістр I курсу
(ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»)

ПИЛИПЕНКО О. В.,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри безпеки життєдіяльності
(ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»)

УДК 342.98
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-2.1>

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ
ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань у сфері надання адміністративних послуг Державною службою України з питань праці за заявою фізичної або юридичної особи. Такі послуги спрямовані на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків таких осіб відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» [3].

На Держпрацю покладено низку важливих завдань щодо реалізації державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань щодо нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо. Щодо кожного з названих завдань виникають інтереси юридичних осіб. Це вимагає вивчення особливостей та процедур надання адміністративних послуг як діяльності Державної служби України з питань праці щодо створення умов та забезпечення реалізації прав та обов'язків таких осіб.

Проблема надання послуг органами влади фізичним та юридичним особам визнана основним питанням реформування Української Держави на сучасному етапі розвитку суспільства. Реформування Держпраці та визначення її повноважень щодо надання адміністративних послуг сприятиме скороченню надлишкових функцій контролю, кількості контролюючих органів, розширенню можливостей використання ринкових механізмів регулювання, консолідації функцій Держпраці та органів суміжних сфер діяльності.

Розкрито зміст нормотворчих, організаційних та контрольно-наглядових повноважень Держпраці. Адміністративні послуги, які надає Держпраці, слід розглядати як один із показників рівня досконалості наявної моделі взаємовідносин між фізичними та юридичними особами.

Ключові слова: Державна служба України з питань праці, адміністративні послуги, ліцензування, охорона праці, якість надання адміністративних послуг, перелік адміністративних послуг.

Vypriyskyi A. O., Pylypenko O. V. Labour State Service of Ukraine as a subject providing administrative services

The article is devoted to the research of topical issues in the sphere of providing administrative services of the State Service of Ukraine on (State Labor) at the request of a natural or legal person, which in turn aims to acquire, change or terminate the rights and / or duties of such persons in accordance with the Law of Ukraine "On administrative services".

The aforementioned body is tasked with a number of important tasks related to the implementation of state policy in the fields of industrial safety, labor protection, occupational health, handling of explosive materials for industrial purposes, implementation of state mining supervision, as well as issues of supervision and control over the observance of labor legislation, employment, compulsory state social insurance. In each of these tasks, the interests of legal entities emerge, which in turn requires the study of the features and procedures of providing administrative services, such as the activity of the State Labor Service of Ukraine in creating the conditions and ensuring the exercise of the rights and duties of such persons.

The problem of providing services to authorities is recognized as the main issue of reforming the Ukrainian state at the present stage. Reforming the State Labor and defining its authority to provide administrative services will help reduce redundant control functions and the number of control bodies; expanding the use of market-based regulatory mechanisms; consolidation of the functions of the State Labor bodies through the contiguity of the sphere of activity, subjects and subject of control of legal entities and individuals.

The content of the rulemaking, organizational and supervisory powers of the State Labor is disclosed. Administrative services provided by the State Labor should be considered as one of the indicators of the level of perfection of the existing model of relations between individuals and legal entities.

Key words: *State Service of Ukraine for Labor, administrative services, licensing, labor protection, quality of administrative services, list of administrative services.*

Вступ. Надання адміністративних послуг сьогодні є важливим напрямом адміністративної реформи, а створення дієвих механізмів надання якісних адміністративних послуг, які відповідають Європейським стандартам, є одним із пріоритетних завдань діяльності Держпраці, оскільки реалізація таких послуг спрямована на забезпечення прав, свобод і законних інтересів працівників, задоволення їхніх потреб. Це формує оцінку ефективності діяльності органів державної влади в Україні. Дослідженню загальнотеоретичних положень щодо надання адміністративних послуг в Україні було присвячено як фундаментальні роботи вчених-адміністративістів В.Б. Авер'янова, Т.О. Коломєць, Н.Р. Нижник, так і низку робіт сучасних вчених, таких як Н.Л. Добрянська, О.В. Курінний Г.М. Писаренко, А.О. Виприцький, Є.О. Легеза. Проте багато питань щодо надання адміністративних послуг залишається актуальними і дотепер. Все це зумовлює актуальність теми статті.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження актуальних питань щодо надання адміністративних послуг Державною службою України з питань праці.

Задля досягнення поставленої мети слід вирішити такі завдання:

- провести аналіз завдань Державної служби України з питань праці щодо надання нею адміністративних послуг;
- визначити перелік адміністративних послуг, які пропонує Державна служба України з питань праці.

Результати дослідження. Держпраці, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, видає дозволи на безоплатній основі на підставі висновку експертизи щодо стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання, проведеної

експертно-технічними центрами, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері охорони праці, або незалежними експертними організаціями, які забезпечують науково-технічну підтримку державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Відповідно до ст. 33 Закону України «Про охорону праці» центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері охорони праці:

– здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізує державну політику в цій галузі та здійснює контроль за виконанням функцій щодо управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

– видає дозволи на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (використання) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

Проведений аналіз основних завдань Держпраці свідчить, що у сфері охорони праці служба виконує такі завдання:

1) реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці;
2) здійснює комплексне управління охороною праці та промисловою безпекою на державному рівні;

3) здійснює державне регулювання і контроль у сферах діяльності, які пов'язані з об'єктами підвищеної небезпеки.

З метою виконання покладених на неї завдань у сфері адміністративних послуг Держпраці виконує такі завдання:

1) здійснює контроль своєчасності та об'єктивності розслідування нещасних випадків на виробництві, їх документального оформлення і ведення обліку, виконання заходів з усунення причин нещасних випадків;

2) здійснює державний нагляд (контроль) у сфері гігієни праці, а саме нагляд (контроль) за факторами виробничого середовища та виробничими операціями, наявністю яких може зашкодити здоров'ю працівників; виконанням заходів щодо запобігання виникненню професійних захворювань; дотриманням вимог санітарних норм та правил; своєчасним здійсненням профілактичних заходів, спрямованих на попередження шкідливої дії факторів виробничого середовища і трудового процесу, збереження здоров'я працівників; наявністю обов'язкових медичних оглядів працівників;

3) здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням законодавства у сфері охорони праці в частині безпечного ведення робіт, гігієни праці, промислової безпеки, безпеки робіт у сфері поводження з вибуховими речовинами промислового призначення, у тому числі з таких питань: забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту; монтажу, ремонту, реконструкції, налагодження і безпечної експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва і машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; безпеки робіт у сфері поводження з вибуховими речовинами, проведення робіт з утилізації звичайних видів боєприпасів, ракетного палива та вибухових матеріалів військового призначення; виробництва, зберігання, використання отруйних речовин у виробничих процесах, а також продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів; організації проведення навчання (в тому числі спеціального) і перевірки знань з питань охорони праці; навчання працівників у сфері поводження з вибуховими матеріалами та перевірки їх знань;

4) здійснює державний нагляд (контроль) у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки та потенційно небезпечними об'єктами з питань проведення ідентифікації та декларування безпеки таких об'єктів;

5) здійснює дозиметричний контроль робочих місць та доз опромінення працівників;

6) забезпечує складання санітарно-гігієнічних умов праці для подальшого визначення зв'язку захворювання з умовами праці;

7) організовує проведення таких заходів: експертизи проєктної документації на відповідність вимогам нормативно-правових актів із забезпечення безпеки під час поводження

з вибуховими речовинами промислового призначення; державної технічної експертизи безпеки проведення гірничих робіт, будівництва та експлуатації гірничих підприємств, експертизи проєктів з протиаварійного захисту гірничих підприємств; державної експертизи умов праці із залученням Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; випробування устаткування та матеріалів, технічного огляду устаткування, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, незалежної експертизи проєктно-конструкторської документації на відповідність вимогам нормативно-правових актів із промислової безпеки, охорони та гігієни праці; експертизи проєктної та іншої документації на виготовлення і впровадження технологій і засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту, реєстрації, огляду, випробування виробничих об'єктів, інженерних інфраструктур об'єктів соціально-культурного призначення; експертної оцінки стану безпеки охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання, об'єктів підвищеної небезпеки, а також експертного обстеження (технічного діагностування) устаткування машин, механізмів підвищеної небезпеки;

8) погоджує проєкти стандартів, технічних умов, інші документи засобів праці та виробництва, технологічні процеси; законодавство з промислової безпеки та охорони праці; типові навчальні плани і програми навчальних дисциплін «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та інших навчальних дисциплін, пов'язаних із зазначеною сферою; типові навчальні плани та програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці;

9) видає у передбачених законодавством випадках ліцензії на виробництво вибухових матеріалів промислового призначення та контролює дотримання ліцензійних умов; видає дозволи на право проведення вибухових робіт і виготовлення засобів їх механізації, свідчення на придбання і зберігання вибухових матеріалів промислового призначення, дозволи на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, контролює дотримання умов дії таких дозволів;

10) здійснює у передбачених законодавством випадках реєстрацію великотоннажних та інших технологічних транспортних засобів, які не підлягають експлуатації вулично-дорожньою мережею загального користування, веде їх облік та визначає порядок проведення державного технічного огляду таких засобів, а також реєстрацію декларацій безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

11) веде облік механізмів (вантажопідіймних кранів та машин, ліфтів, ескалаторів, канатних доріг, підіймників, фунікулерів тощо), парових та водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари та гарячої води, об'єктів нафтогазового комплексу та інших об'єктів;

12) визначає уповноважені організації у сфері проведення огляду, випробування та експертного обстеження (технічного діагностування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

13) бере участь у проведенні державної експертизи (перевірки) технологічної, конструкторської, технічної документації щодо впровадження нових технологій, виготовлення засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту на відповідність їх нормативним актам з охорони праці; у прийнятті закінчених об'єктів будівництва промислового та виробничого призначення, об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; у проведенні державної експертизи інвестиційних програм і проєктів будівництва відповідно до вимог законодавства; у роботі комісій з розслідування нещасних випадків на виробництві; у професійній атестації експертів, які проводять експертизу проєктної та містобудівної документації;

14) веде державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці, зайнятості населення та гігієни праці, державний реєстр об'єктів підвищеної небезпеки;

15) сприяє формуванню реєстру підприємств та організацій відповідно до груп ризику для здоров'я працівників та Державного реєстру професійних захворювань.

Отже, Держпраці наділена значним обсягом повноважень, які мають різноманітний характер і призначення. У загальному вигляді їх можна поділити на такі: 1) нормоутворюючі; 2) організаційні; 3) контрольно-наглядові.

Така класифікація сприятиме конкретизації ролі Держпраці як суб'єкта публічної влади у сфері охорони праці, більш чіткому розумінню змісту правових норм Законів України, зокрема «Про охорону праці», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» тощо [1].

Відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як служба [2].

Через це більшість функцій Держпраці складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, що відповідає вимогам сьогодення, адже саме сфера послуг є одним з головних напрямів діяльності публічної адміністрації [1].

Адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. До адміністративних послуг також прирівнюється надання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами витягів та виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів, а також інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт [7].

Нормативними вимогами щодо надання адміністративних послуг встановлено, що суб'єктом надання адміністративних послуг на кожную адміністративну послугу, яку він надає відповідно до закону, затверджуються інформаційна і технологічна картки. Інформаційна картка адміністративної послуги містить інформацію про: 1) суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центр надання адміністративних послуг (найменування, місцезнаходження, режим роботи, телефон, адресу електронної пошти та вебсайту); 2) перелік документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, порядок та спосіб їх подання, умови чи підстави отримання адміністративної послуги; 3) платність або безоплатність адміністративної послуги, розмір та порядок внесення плати (адміністративного збору) за платну адміністративну послугу; 4) строк надання адміністративної послуги; 5) результат надання адміністративної послуги; 6) можливі способи отримання відповіді (результату); 7) акти законодавства, що регулюють порядок та умови надання адміністративної послуги. Технологічна картка адміністративної послуги містить інформацію про порядок надання адміністративної послуги. У технологічній картці адміністративної послуги зазначаються: 1) етапи опрацювання звернення про надання адміністративної послуги; 2) відповідальні посадові особи; 3) структурні підрозділи, відповідальні за етапи (дії, рішення); 4) строки виконання етапів (дій, рішень) [3].

Вивчення нормативної бази та правозастосовної практики свідчить, що до переліку адміністративних послуг, які надає Держпраці, належать такі:

- погодження стандартів, технічних умов, інших документів, типових навчальних планів та програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці;
- організація проведення експертиз;
- анулювання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- анулювання дозволу на проведення вибухових робіт і виготовлення засобів їх механізації;
- анулювання ліцензії на виробництво вибухових матеріалів промислового призначення;
- видача гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, будівництва і експлуатації підземних споруд та інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

- видача дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- видача дозволу на проведення вибухових робіт і виготовлення засобів їх механізації;
- видача дубліката дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- видача дубліката дозволу на право проведення вибухових робіт і виготовлення засобів їх механізації;
- видача ліцензії на виробництво вибухових матеріалів промислового призначення;
- видача свідоцтва на придбання і зберігання вибухових матеріалів промислового призначення;
- зняття з обліку великотоннажних та інших технологічних транспортних засобів;
- переоформлення гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, будівництва і експлуатації підземних споруд та інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;
- переоформлення дозволу на право проведення вибухових робіт і виготовлення засобів їх механізації;
- переоформлення ліцензії на виробництво вибухових матеріалів промислового призначення;
- перереєстрація великотоннажних та інших технологічних транспортних засобів;
- переоформлення дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- реєстрація великотоннажних та інших технологічних транспортних засобів;
- реєстрація декларації відповідності матеріально-технічної бази до вимог законодавства з охорони праці.

Загалом же, як зазначають фахівці, причини недоліків публічного адміністрування охорони праці мають комплексний характер. Головні з них визначаються так:

1) *необ'єктивність статистики* (значний сектор тіньової економіки та тіньової зайнятості, відсутність об'єктивної та повної інформації про реальну кількість зайнятих у різних галузях на виробництві, про обсяг продукції і кількість нещасних випадків);

2) *відсутня дієва система аналітики травматизму*. Приклад: як буде врахована травма електрика, який ремонтував вентиляційне обладнання їдальні, що перебуває на балансі гірничодобувного підприємства? Згідно з КВЕДом цей випадок буде віднесено до гірничодобувної галузі. А згодом ця травма потрапить до показників обґрунтування правил для підричних робіт на дні шахти;

3) *бази даних не систематизовані та не пов'язані між собою*. Державні органи України ведуть різні реєстри, списки, бази, які не поєднані одні з одними. Наприклад, у теруправлінні центрального апарату є списки посадових осіб, у яких містяться перевірені знання з охорони праці, база виданих дозволів з охорони праці, матеріали спеціальних розслідувань. У державному експертно-технічному центрі містяться переліки обладнання підвищеної небезпеки, що пройшло діагностування та техогляд. У медзакладів є списки тих, хто пройшов обов'язковий медогляд. У Фонді державного соціального страхування є матеріали з усіх розслідувань нещасних випадків, а також матеріали з профзахворювань. На жаль, бази в електронному вигляді, яка б узагальнювала інформацію за кожним підприємством (регіоном, областю, країною), немає. Через це у держінспектора відсутня можливість у зручному форматі перевірити, чи протерміноване проведення навчання керівництва, чи вчасно проводилася атестація робочих місць за умовами праці, які були зареєстровані дані про травми та профзахворювання;

4) *дефіцит кваліфікованих фахівців*, що пояснюється постійними змінами у системі органів публічної адміністрації у сфері охорони праці;

5) *непрозорість механізмів опрацювання та фінансування НАОП* (розробники не визначені, незрозуміло, хто рецензує НАОП) [4].

Висновки. Питання вдосконалення діяльності щодо надання суб'єктам господарювання якісних адміністративних послуг органами виконавчої влади набуває особливого

значення в умовах євроінтеграційних процесів та реформ. Державна служба України з питань праці є управлінським органом та розпорядником великого обсягу інформації у сфері охорони праці. Господарська діяльність здійснюється з дотриманням норм охорони праці завдяки Держпраці. Одним з пріоритетів діяльності Держпраці є надання якісних адміністративних послуг фізичним та юридичним особам. Підвищення якості надання адміністративних послуг можна досягти завдяки нормативно-правовому закріпленню вичерпного переліку адміністративних послуг, постійному моніторингу процесу надання послуг та оцінки якості надання послуг, розширенню системи електронних послуг тощо.

Список використаних джерел:

1. Француз А.А. Адміністративно-правове регулювання охорони праці : автореферат дис. канд. юр. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 21 с.
2. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
3. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
4. Охорона праці. Спецвипуск. URL: opb.org.ua/3116/2/c.7-15_98-спецвипуск.pdf.
5. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12/page2>.
6. Про затвердження Положення Державної служби України з питань праці : Постанова Кабінету міністрів України від 11 02.2015 р. № 96.
7. Виприцький А.О. Удосконалення процедур надання адміністративних послуг. Державне управління в Україні : зб. наук. пр. НАДУ. Київ, 2009 С. 328–332.
8. Виприцький А.О. Генеза виникнення адміністративних послуг: історико-правовий характер. *Кримський юридичний вісник*. Сімферополь. 2010. Вип. 2 (4). С. 32–36.
9. Голосніченко І. Правове регулювання надання державних управлінських послуг та вирішення адміністративних спорів. *Право України*. 2003. № 10. С. 120.

